

٦ ی حوزه‌یران، ٢٠٢٢ ده‌زگای سیید - تاییهت به هموارکردنه‌وهی یاسای به‌رنگاربوونه‌وهی توندوتیژی خیزانی
ژماره ٨ ی سالی ٢٠١١ له ههریمی کوردستانی عیراق

ده‌زگای سیید هه‌وله‌کانی پهرله‌مانی کوردستان به‌رز دهنرخینیت بو هموارکردنه‌وهی یاسای به‌رنگاربوونه‌وهی توندوتیژی خیزانی له ههریمی کوردستانی عیراق (ژماره ٨ ی سالی ٢٠١١). سیید هانی به‌هه‌ندوهرگرتنی گۆرانکارییه سهرمه‌کیه‌کان دهدات له هموارکردنه‌وهی یاساکه، بو دلنیا‌بوونه‌وه له بوونی یاسایه‌کی گشتگیرتر و به‌هیزتر که به‌شویه‌یه‌کی کاریگهر مافه‌کانی هه‌موو رزگاربووان و نه‌وانه‌ی له‌ژیر مه‌ترسیدان ده‌پاریزیت و پهره‌یان پیده‌دات، له هه‌موو شیواز مه‌کانی توندوتیژی له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی.

ئیمه له کوردستان له قه‌یرانداین به‌هوی زیادبوونی ژماره‌ی کوشتن له‌ژیر ناوی شه‌رف، خو‌کوشتن، هه‌روه‌ها توندوتیژی دژی ژنان. ئیمه زیادبوونی مه‌ترسیدار به‌دی ده‌که‌ین له سه‌رجه‌م جوورمه‌کانی توندوتیژی له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی، له ناویاندا توندوتیژی له‌ریگه‌ی ته‌کنه‌لو‌جیاوه، به تاییه‌تی له کاتی قه‌یرانه‌ی مروویی و په‌تا جیه‌انییه‌کان. زیاتر له ٤٥٪ ی نه‌و ژنانه‌ی له عیراق ده‌ژین رووبه‌رووی توندوتیژی هاوشیوه له‌گه‌ل هاوبه‌شه‌کانیان بوونه‌وه له ١٢ مانگی رابردو‌دا، هه‌روه‌ها زیاتر له ٤٠٪ ی ژنان ئاماژه به هه‌سته‌کردن به سه‌لامه‌تی ده‌که‌ن له کومه‌لگه‌که‌ی خو‌یاندان¹. له نیوه‌ی یه‌که‌می سالی ٢٠٢٢، لایه‌نی که‌م ٢٤ ژن کوژراون له نه‌جامی توندوتیژی له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی، به هه‌مان شیوه، سه‌رجه‌می ژماره‌ی ژن کوشتن که له ته‌واوی سالی ٢٠٢١ دا تومارکراوه، زیادبوونی زور و ترسناک نیشان ده‌ده‌ن.

بو به‌رنگاربوونه‌وهی نه‌م هه‌رشه‌ی بی‌په‌شینه‌یه‌ی دژی ژنان و کچان، کوردستان هه‌شتا پنیوستی به یاسایه‌کی به‌هیزتره. ئیستا پهرله‌مان له کاتیکی هه‌سته‌یاردایه بو کارکردن و دلنیا بوونه‌وه له‌وهی هه‌موو ژنان له کوردستان پارێزراون و ده‌ستیان ده‌گات به خزمه‌تگوزارییه‌کانی دیکه. ئیمه هانی نه‌م هه‌موارکردنه‌وهی خوارمه‌وه ده‌ده‌ین:

- پنیوسته هه‌مواری یاساکه به جووریک بی‌ت که مه‌ودای جیه‌جیه‌کردنی فراوان بی‌ت تا هه‌موو تاکیک په‌پاریزیت، له دژی سه‌رجه‌م شیواز مه‌کانی توندوتیژی له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی، له ناوه‌وه و ده‌روه‌ی خیزان، چونکه له کاتیکی ژنان زیاتر رووبه‌رووی توندوتیژی له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی ده‌به‌وه، کچان، کوران و په‌پاوانیش رزگاربووی توندوتیژین له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی، هه‌رشه‌ی سیکسی، خراب مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل مندا‌ل، و توندوتیژی له‌ریگه‌ی ته‌کنه‌لو‌جیاوه، هه‌ند.
- پنیوسته هه‌مواری یاساکه ریه‌ازی به ناوه‌ندکردنی رزگاربوو به‌گه‌رته‌به‌ر که گه‌رنه‌تی سه‌لامه‌تی، نه‌ینی پاریزی، ریه‌زگرتنی جیاوازی نه‌کردن ده‌کات. نیوه‌ندگیری و ناشتوبونه‌وه پنیوسته به شیویه‌کی خو‌به‌خشانه بی‌ت، به رازیبوون و وویست و خواستی رزگاربووان بی‌ت، هه‌روه‌ها ده‌سته‌گه‌یشتن به په‌ناگه پنیوسته به‌رده‌سته‌یت بو هه‌مان، بو دلنیا بوونه‌وه له‌وهی شکو، به‌رژه‌ومندی، هه‌روه‌ها سه‌لامه‌تی رزگاربووان ریزی لیه‌گیراوه.
- بو نه‌وه‌ی جیه‌جیه‌کردنیکی به‌هیز و کاریگهر به‌دیته‌یت، پنیوسته یاساکه به بودجه و سه‌رچاوه‌ی پنیوستی سالانه پالپه‌ستی به‌کرت، له‌گه‌ل ده‌رچواندن رینه‌مایی گشتگیر بو جیه‌جیه‌کردنی کارای یاساکه.

به‌رنگاربوونه‌وهی توندوتیژی له‌سه‌ر بنه‌مای جووری کومه‌لایه‌تی بنیادیکی هه‌سته‌یاره بو کومه‌لگه‌یه‌کی نارام، ته‌ندروست و گه‌شه‌سه‌ندوو که دوری له توندوتیژی هه‌روه‌ها ئیمه داوا له پهرله‌مانی کوردستان ده‌که‌ین که به هیز و بویره‌یه‌وه به‌رنگاری نه‌م قه‌یرانه بیته‌وه.

¹ [Women, Peace and Security Index 2021/22](#)

seed foundation
Social Educational Economic Development

پهيوهندى: بۆ قسه كردن له گههه نوينه ريكى سييد، تكايه پهيوهندى بكهه به [.media@seedkurdistan.org](mailto:media@seedkurdistan.org)

سييد فاونديشن ريكخراوئيكى ناحكومى ناوخوييه له ههريمى كوردستانى عيراق، كاردهكات بۆ پاراستن، بههيز كردن و پاليشتي كردنى چاكبوونهوهى رزگار بووانى توندوتيزى و نهوانهه له ژير مهترسييدان. ريگهه ئيمه بۆ نهه يهكانگير و گشتگيره. ئيمه خزمهتگوزارى بهرز و ورد پيشكesh دهكههه، وهك پاليشتي تهنرووستى مينتالى و سايكولوجى (MHPSS)، ياسابى، پاراستن، ههروهه خزمهتگوزارى پهناگه؛ راهينان و پهرومه كردن بۆ نهوانهه رزگار بووان دهپاريزن و خزمهتيان دهكههه؛ ههروهه رينمايهه و داكوكي كردن بۆ بههيز كردنى ياساكان، رينمايههكان، جيهجيه كردن و پاراستنى نهه كهسانهه له ژير مهترسييدان، ههروهه هاندانى گورانى كومهلهگه.